

patronazna in laboratorijska služba. V občini je sedaj 11 zdravnikov splošne prakse ali en zdravnik splošne prakse na 2123 prebivalcev.

Sporedno z naraščanjem minimalnih osebnih dohodkov je tudi naraščala realna potrošnja. To se kaže v naglem naraščanju osebnih avtomobilov, radijskih in TV sprejemnikov. Samo osebnih avtomobilov je 412, motornih koles 379, radijskih sprejemnikov 5908 in pa blizu 500 televizijskih sprejemnikov.

Kulturno razvedrilo in udejstvovanje nudi 11 kulturno prosvetnih društev. Posebno delavna je

Drago Meze

Gornja Savinjska dolina — s poudarkom na samotnih kmetijah, zlasti na Solčavskem in v lučki pokrajini

Pod Gornjo Savinjsko dolino (GSD) razumemo pokrajino, ki jo zajema porečje Savinje od Soteske pod Mozirjem navzgor. Vanjo je torej vključena tudi Mozirska kotlina z obrobjem, ki je prirodno na prehodu med Gornjo in Spodnjo Savinjsko dolino, v družbeno-geografskem pogledu pa je danes del GSD, saj v celoti gravitira na severozahod. V Mozirju je od leta 1955 sedež občine, katere obseg je ekvivalenten obsegu GSD in meri 507,5 km²; leta 1961 je živelo v njej 15.580 prebivalcev.

Pokrajino razdelimo v tri večje prirodno geografske regije: visokogorski svet severozahodno od črte Volovlek-Luče-Bela peč, alpsko predgorje jugovzhodno od nje in Gornjegrajska ter Mozirska kotlina, ki sta globoko vdrti v alpsko predgorje med Gornjim gradom, Ljubnim, Nazarji in Sotesko. Visokogorski svet zajema Savinjske Alpe z delom južnih Karavank v povirju Savinje, kamor je uvrščeno Solčavsko s tremi alpskimi dolinami (Matkóv kot, Logarska dolina in Robanov kot); v Savinjskih Alpah spada v okvir GSD tudi visokogorska kraška planota Veža. Alpsko predgorje sestavlja na severu masivno smrekovsko pogorje, ki se na jugovzhodu naslanja na kraško visoko planoto Gólte, na jugu se širi Menina z Dobroveljsko planoto, med Lučnico in Dreto pa pogorje Kranjske rebri in rogaško pogorje z Velikim in Malim Rogatcem ter Lepenatko. Gornjegrajsko kotlino sestavlja na severu široka akumulacijska dolina ob Savinji, na jugu Zadrečka dolina in med obema nizko gričevnato razvodje.

Velike površine GSD sestavljajo triadni apnenci in dolomiti. Tako je v velikem delu osrednjih Savinjskih Alp z Raduho, ki jih odmaka Savinja, iz njih je Olševa v Karavankah, dalje vse tri planote alpskega predgorja (Menina, Dobroveljska planota in Gólte), v manjšem strnjem kompleksu pa se javljajo tudi v rogaškem po-

DPD „Svoboda“ v Velenju in Sošanju, ki imata več sekcij, kot dramsko, pevsko, lutkovno, filmsko itd. ter popolnoma zadovoljujeta krajevne potrebe. Samo v Velenju se je v tej sezoni 1963—1964 udeležilo raznih kulturnih prireditev in predstav nad 22.000 prebivalcev.

Takšno življenje je odsev dela v rudniku, TE in drugih podjetjih ter ob nastajajočih načrtih gigantskih novogradenj. V takih pogojih si danes ljudje gradijo in ustvarjajo novo in lepše življenje. Svojo bodočnost so povezali s perspektivo Saleške doline.

gorju, kjer sestavljajo vse tri vrhove. Vanje so zarezane alpske doline, soteska ob Savinji med Rogovlcem in Logarjem nad Lučami, pa dva krajša odseka ob reki pred vstopom in izhodom iz Mozirske kotlinice. Dolina Lučke Bele, ki je v globoki in tesni debri zajedena med Vežo in med Veliko planino, ni v apnencih, marveč v vodoneprepustnih wengenskih plasteh. V karbonatnih kamninah Savinjskih Alp je relief podoben Julijskim Alpam: redko naseljen, do prirodne drevne meje porasel z gozdom, nad njo pa na položnejših tleh s planinskimi tratami, ki jih zlasti na Veži in Raduhi izkoriščajo za planine (večina teh je na izkrčenem svetu ob zgornji drevni meji). Menina, Gólte in Dobroveljska planota imajo značaj tipičnih sredogorskih kraških planot, čez in čez zaraslih z gozdom, z intenzivnim sredogorskim kraškim reliefom, na Menini in Gólte pa so na obsežnih krčevinah planotastega površja tudi mnoge planine; Dobroveljska planota je na vložkih neprepustnih vulkanskih kamnin z vodami močno razrezana, je brez planin, v osrednjem in vzhodnem delu planote, ki se spusti pod 1000 m, pa je tudi poseljena z redkimi samotnimi kmetijami.

V ledeni dobi so bile tudi Savinjske Alpe zaledenele. Ob višku würma se je z njih spuščal led do konca vseh treh alpskih dolin, izpod poledenele Veže po dolini Lučke Bele do Podvolovleka, po izoliranih gorah (Raduha, Olševa) pa so se spuščali daljši pobočni ledeniki.

Med Volovlekom—Belo pečjo, smrekovskim pogorjem, Menino in Góltmi se razprostira široko področje vulkanskih andezitov, andezitnih tufov in laporjev, v pogorju Kranjske rebri pa metamorfni kamnin wengenske dobe. V vsem tem širokem kompleksu, razen v karbonskem otoku rogaškega pogorja, je prirodna in družbeno-geografska slika enaka: intenzivno razrezan relief z globokimi dolinami, a gladkimi, neskalnatimi pobočji, močna zaraščenost z dobrim, največ iglastim gozdom, ki sega do najvišjih vrhov, in

razmeroma gosta poselitev v obliki samotnih kmetij, ki segajo še čez 1000 m visoko in so postavljene na krčevine sredi gozdov, medtem ko so v širših delih dolin gručasta naselja (Luče, Solčava, Šmiklavž). Podoben značaj ima pokrajina na jugovzhodnem pobočju Gôlt (v Šmihelu in Radegundi), prav tako sestavljenem iz vodoneprepustnih kamnin, predvsem andezitnih tufov, in na Solčavskem v širšem pasu ob Savinji ter v območju Karavank, kjer je razgaljen širok kompleks werfenskih in karbonskih plasti; za razliko z ostalimi pokrajinami je Solčavsko zaradi večjih višin in lege v ospredju alpskega sveta redkeje poseljeno.

Gornjegrajska in Mozirska kotlina imata svojstven prirodni in družbeno-geografski značaj. Terenska depresija s širokima prodno akumulacijskima plodnima dolinama ob Savinji in Dreti ter z vmesnim nizkim razvodjem, sestavljenim iz proda in mehkih glin ter ilovic, je nudila človeku v vsej GSD najboljše življenjske pogoje. Ob Savinji navzdol je bila odprta pot v Spodnjo Savinjsko dolino, ob Dreti in čez Črnelec pa proti Kamniku in naprej v osrednjo Slovenijo; brez daljnovidnega značaja je le pot, ki vodi ob Savinji v osrčje gora. Obe dolini, savinjska od Ljubnega in Zadrečka od Nove Štifte navzdol, sta zato gosto naseljeni z agrarnim prebivalstvom v gručastih vaseh, med katerimi so tudi trije neagrarni trgi (Mozirje, Gornji grad, Ljubno), medtem ko je četrti, Rečica, danes le še večja vas; izven obeh kotlin so v GSD le tri sklenjena naselja: Solčava, Luče in Šmiklavž. Najbolj urbanški značaj, s sklenjeno zazidavo, ima med trgi Mozirje (854 preb. leta 1961), manj Ljubno (ca. 800 preb.), ki pa je po poklicni strukturi prebivalstva izrazito obrtno-gozdarskega značaja, medtem ko je danes v Gornjem gradu (721 preb.), kljub obrtno-industrijskemu življu (skromna lesna industrija in žagarstvo) še vedno blizu 20% kmečkega prebivalstva (v Mozirju 12.7% in na Ljubnem 10.8% leta 1961); Rečica ima 23.2% kmečkega in 31.4% industrijskega prebivalstva (tovarna usnja, LIN Nazarje in Litostroj). Najmanj kmečkega prebivalstva med vsemi večjimi kraji v GSD pa je v Nazarjah (od 460 preb. 4.8 odstotkov, medtem ko se 43.3% prebivalstva preživlja od lesne industrije z žagarstvom, in 15.8 odstotkov od dela v gozdu) in v Lučah (od 387 prebivalcev 8.3%, od dela v gozdu 36.4% in od obrti 11.7%).

Tudi v GSD pada delež kmečkega prebivalstva; od 45.3% leta 1953 je zdrknil na 39% leta 1961 (leta 1931 ga je bilo še 70%!). Padec gre na račun industrijskega prebivalstva, ki se je od 7.4% leta 1953 zvišalo na 11.8% v letu 1961, in odseljavanja, saj je GSD, kot zaozerala agrarno-gozdarska pokrajina, izrazito področje depopulacije. Nekaj večji lesno-industrijski obrat v Nazarjih, na sotočju Drete s Savinjo, ki je edini perspektiven med industrijskimi podjetji GSD, tega vprašanja ne more rešiti, saj zaposluje v vseh obratih (Nazarje, Ljubno, Spodnja Rečica,

Gornji grad in Solčava) le nekaj nad 600 ljudi. Delno je omilil to stanje v zadnjih treh letih Litostroj, ki vozi na delo delavce tudi iz mozirske občine; navdušenje zanj pa se je zaradi hudih naporov, ki jih delo in vožnja terjata, že poleglo, zlasti še v oddaljenih Lučah, kjer je večina že odpadla.

Glavni gospodarski vir prebivalstva je danes gozd, ki prekriva približno 62% skupne površine oziroma 71% rodovitnih tal. Povsod ga je veliko, razen v dnu širokih prodnih ravnin in v visokih Alpah. V pretežni večini ga sestavljajo iglavci. Je zelo dobre kvalitete in se uvršča med prebiralne gozdove. Ugodna tla omogočajo visok letni prirastek in zato obilno sečnjo. Velike zaloge lesa, dobra kvaliteta in delovna sila, ki sili s kmetov, so temeljni pogoj za razvoj lesno-predelovalne industrije, ki pa je danes še vedno zelo skromna.

Zivinoreja, ki je bila še v prejšnjem stoletju vodilna gospodarska panoga, je do danes močno nazadovala (goveda so med leti 1900 in 1955 nazadovala za 33.2%, po letu 1955 pa število goved še naprej pada). Zniževanje živinskega fonda gre vzporedno z zviševanjem vrednosti lesa, krčenjem pašnikov in zmanjševanjem kmečke delovne sile. Dolinski in deloma tudi višinski kmetje dajejo čez poletje živino na planine na Veži, na Raduhi, na Gôlteh in na Menini. Za planinsko pašo pa sedaj uporabljajo tudi krčevine opuščenih hribovskih kmetij, kolikor jih ni že porastel gozd.

Poljedelstvo ima podrejeno vlogo. Večji pomen ima samo na prodnih terasah ob Savinji niže Ljubnega, v Zadrečki dolini in v Mozirski kotlinici. Vendar tudi tu porabijo poljedelske pridelke v glavnem le za dom. Na trg gre nekaj krompirja in hmelj, ki dobro uspeva in se širi ob Savinji do Radmirja in ob Dreti do Gornjega grada. V Gornjegrajski in Mozirski kotlini pa je dobro razvito tudi sadjarstvo, zlasti jabolka, ki jih precej prodajo.

Mnogo se tudi v zvezi z GSD govori in piše o turizmu, ki ima resda dobre naravne pogoje, zlasti poletni turizem, je pa slabo razvit. Še največ možnosti zanj je v Logarski dolini in v Gornjem gradu (novo weekend naselje v Sokatu), deloma tudi na Ljubnem, v Lučah in Mozirju, to pa je tudi vse. H gospodarskemu dvigu dežele prispeva bore malo. Duši ga slaba cesta, ki je tudi sicer ena glavnih, če ne največja ovira splošnemu gospodarskemu napredku GSD. Obsavinjsko cesto so začeli v zadnjih letih modernizirati, vendar napredujejo zelo počasi; v letu 1963 je bila asfaltirana do Okonine, letos pa jo nameravajo podaljšati le za 2.5 km. Ker se začenja najtežji del šele od Ljubnega navzgor, je veliko vprašanje dokončne realizacije, ki predvideva modernizacijo ceste do Logarske doline. Vse kaže, da bo GSD še dolgo edina naseljena alpska pokrajina v Sloveniji brez asfaltne ceste, in to kljub temu, da daje skupnosti od posekanega lesa težke milijone. In prav les je tisti, ki je staro cesto uničil, ker

šo njegov prevoz, ki je šel do prvih let po drugi vojni po Savinji in Dreti, prestavili na kamione. Iz istih vzrokov je doživela podobno usodo tudi cesta po Zadrecki dolini, ki pa ima glede modernizacije še slabše perspektive od obsavinjske ceste. Je pa bilo po vojni narejenih veliko gozdnih cest v težko dostopne gozdne predele, ki jih s pridom uporabljajo tudi že mnoge hribovske samotne kmetije. V gradnji je pomembna cesta iz Logarske doline na Pavličev vrh (1339 m) z odcepom k Sv. Duhu in Solčavi, ki bo mednarodnega pomena; zato bi morali z modernizacijo obsavinjske ceste še bolj pohiteti.

Samotne kmetije dajejo GSD svojstven značaj. Glede razprostranjenosti in tipičnosti stopajo vstrik s Pohorjem in povirjem Meže.¹ V najnovjšem času pridobivajo pri pomenu zaradi spremenjene gospodarske in davčne politike do hribovskih kmetij, ki je edino pravilno začela forsirati njih ohranitev, v nasprotju s preteklimi povojnimi leti, ko se je zaradi nerentabilnosti teh kmetij uveljavljalo škodljivo načelo — hribovskega kmeta v dolino, krčevino okrog kmetije pa naj zaraste gozd — načelo, ki se je med vsemi alpskimi deželami uveljavljalo samo pri nas, saj si drugje z vsemi močmi prizadevajo obdržati hribovskega kmeta na kmetiji.

Znaten odstotek prebivalstva GSD izven dna Gornjegrajske in Mozirske kotline živi na samotnih kmetijah (na Solčavskem in v lučki pokrajini, ki zajema nekdanjo lučko občino, ca. 55 oziroma 60%, po hribovju nad Ljubnim v nekdanji ljubenski občini ca. 40%, blizu 35% v stari gornjegrajski občini po hribovitem svetu srednje in zgornje Zadrecke doline, v nekdanji mozirski občini na obrobju Mozirske kotlinice le še ca. 18%,

¹ Glavna dosedanja dela o samotnih kmetijah na Solčavskem:

- Ivan Gams, Pohorsko Podravje — razvoj kulturne pokrajine. SAZU. Dela 9. Ljubljana 1959. Str. 231.
- Ivan Gams, O višinski meji naseljenosti, ozimine, gozda in snega v slovenskih gorah. Geografski vestnik XXXII/1960, str. 59—68.
- Jakob Medved, Problematika gorskih kmetij ob primeru Tople. Geografski vestnik XXXIII/1961, str. 137—150.
- Anton Melik, Bovec in Bovško — regionalno-geografska študija. Geografski zbornik VII, Ljubljana 1962, str. 309—388.
- Drago Meze, Nekaj o hribovskih kmetijah v Gornji Savinjski dolini. Geografski vestnik XXXII/1960, str. 223—280.
- Drago Meze, Samotne kmetije na Solčavskem. Geografski zbornik VIII, Ljubljana 1963, str. 223 do 280.
- Drago Meze, Samotne kmetije v lučki pokrajini. Geografski zbornik IX (v tisku).
- Milan Natek, Zemlja in človek na Dobrovljah. Celjski zbornik 1962, str. 36—82.
- France Planina, Kmetije pod Pasjo ravnijo. Loški razgledi IX/1962, str. 171—180.
- Stanko Polajnar, Dolina Kokre. Geografski vestnik XXVII do XXVIII/1955—1960, str. 209—262.

ostali pa nad spodnjo Zadrecko dolino in na južnih pobočjih Golt). Najviše so postavljene na Solčavskem, predvsem v Solčavskih Karavankah, kjer segajo povprečno 1200 m visoko; najvišji je Bukovník na severozahodni rebri Raduhe, 1330 metrov, ki je najvišja slovenska kmetija tostran državne meje (Jekl in Rep v Koprivni sta le nekaj metrov niže). Zgornja meja naselitve v lučki pokrajini je med 1000 in 1165 m, v ljubenski na osojah smrekovskega pogorja med 1000 in 1150 metrov (najvišji Kúgovnik je celo 1220 m), na severozahodni rebri Golt, v Teru, pa le do 1130 metrov. Nekaj nad 1000 m sega danes še kmetija Jug v Radegundi nad Mozirjem, povsod drugod v GSD pa te višine kmetije ne dosega več.

Hribovske kmetije so prvenstveno vezane na prisojno stran. Če so se tej pridružila še ugodna in položna tla, dovolj velika posest ter zadosten izvir pitne vode, so bili dani zadostni pogoji za naselitev. Ker je bila sončna lega važnejša od nagnjenosti tal, je večina kmetij v GSD na zelo skromnih položnejših površinah. V dnu tesnih in globokih dolin je kmetij malo, ker jih odganja vlaga, toplinski obrat in pomanjkanje sonca. Na apnencu so kmetije zelo redke. Večina je na vodonepropustnih kamninah, največ na andezitnih tufih alpskega predgorja. Globlje v alpske doline zaradi ostre klime in težje dostopnosti kmetije ne sežejo.

Največje samotne kmetije so še danes na Solčavskem, in to kljub temu, da je večina zapadla agrarni reformi (povprečna velikost solčavskih kmetij je danes 73.2 ha, brez nerodovitne zemlje pa 67 ha, pred agrarno reformo pa so merile v povprečju 173.5 ha, brez nerodovitnih tal pa 126.8 ha). To je razumljivo, saj so se v surovem okolju lahko obdržale le, če so imele veliko zemlje. Izven Solčavskega so v povprečju kmetije precej manjše (v lučki pokrajini na primer, kjer je v vsej GSD največ samotnih kmetij, je danes povprečna velikost kmetije le 37.9 ha), zato so tudi kmetije, ki jih je zajela agrarna reforma, redke. Večje kmetije se držijo dolin in zgornje naseljitvene meje. Manjše kmetije se v večjih višinah niso mogle obdržati, zato je večina že opuščena ali pa pred tem, da propade; največ takih primerov je na Solčavskem, kjer je absolutno in relativno največ opuščeni kmetij.

Najpomembnejši gospodarski vir hribovskih kmetov je danes skoraj izključno les. Živina, ki so jo imeli še v prejšnjem stoletju veliko, se je danes skrčila na minimum (na Solčavskem se je pri kmetih, ki so imeli pred prvo svetovno vojno najmanj 20 glav goveje živine, in teh ni bilo malo, do leta 1935 znižalo število za 36.8%, do leta 1960 pa za 67.6%!; na vsem Solčavskem je med leti 1900 in 1955 padel stalež goveje živine za 54.6%, v lučki pokrajini pa za 43.2%). Povprečno ima danes kmetija na Solčavskem 5.1 goved, od tega 2.8 krav, v lučki pokrajini pa goved 4.6, od tega 2.3 krave. — Istočasno odpade na solčavsko kmetijo ca. 46.7 ha gozda, na kmetijo v lučki pokrajini pa 24.8 ha.

Glavni problem na višinskih kmetijah je pomanjkanje delovne sile: na Solčavskem je danes od 5.7 ljudi, kolikor jih živi povprečno na kmetiji, ca. 3.5 sposobnih za delo, v lučki pokrajini pa od 4.9, kolikor jih je na kmetiji, le 3.2. Na enega, za delo sposobnega, odpade na primer v lučki pokrajini: 11.3 ha rodovitnega zemljišča, 3.3 ha kmečke površine, 1.42 ha njiv (od tega je 56 arov obdelanih, ostale pa so v prahi), 8 ha gozda, 1.5 goved in 2.2 ovci. Podobno je na drugih hribovskih kmetijah, na Solčavskem pa je zaradi večje posesti še slabše. Mladina sili v mesta, v industrijo ali k profesionalnemu gozdnemu delu. Doma ostajajo večji del starejši in stari ljudje. Depopulacija je zato čedalje večja, in z njo v zvezi propadanje kmetij.

Drobna analiza razmer na samotnih kmetijah v lučki pokrajini je pokazala, da so glavni povzročitelji sedanjega propadanja kmetij tile: premajhna posest, drobljenje posesti, izplačevanje dedičev, kmetije brez nasledstva, odpor do prevzema posesti, pomanjkanje delovne sile, prevelike davščine in težka dostopnost. To pa velja več a i manj tudi za druge samotne kmetije v GSD.

In kaj storiti? Davščine zmanjšati na minimum — na srečo se je to že začelo izvajati. Z boljšimi cestami, eventualno žičnicami, omogočiti znosnejše komunikacije z dolino — ponekod so to že

naredile nove gozdne ceste. Omogočiti kmetu nakup poljedelskih in drugih kmetijskih strojev (traktorjev, motornih ročnih kosilnic, grabelj, obračalnikov, ročnih motornih žag itd.) — danes je nekaj več le ročnih motornih žag, ki jih je mogoče kupiti, vse ostalo pa manjka. Gnojiti z umetnim gnojem, kjer je to rentabilno, ki ga danes kmetje skoraj ne uporabljajo. Postopno preusmerjati gospodarstvo nazaj v živinorejo, ki naj ne bo več stranski gospodarski vir, marveč vsaj enakovredna gozdarstvu; gozdovi ne morejo predstavljati trajnega in edinega vira preživetja. Uvajati silose, ki vsaj deloma osvobajajo kmeta odvisnosti od vremena. Opuščati drobnopoljedelske pridelke in usmerjati poljedelstvo v krmne rastline. Čim intenzivnejša izraba električne energije za modernizacijo kmetijstva, saj imajo danes že skoraj vse kmetije v GSD napeljavno daljnovodno elektriko. Predvsem pa, z vsemi močmi, ki jih skupnost lahko nudi, pomagati hribovskemu kmetu, da ostane na kmetiji, in s tem ohrani življenje tam, kjer bo brez njega izumrlo. Kaj bi imela skupnost od tega, če bi morala skrbeti še za hrano tisočev, ki jo danes zase v glavnem pridelajo dovolj; delovne sile bo tudi brez hribovskega kmeta v našem gospodarstvu dosti. Morda bo pa tudi hribovski kmet ob uvajanju modernejšega gospodarjenja postal rentabilnejši? Upajmo, da mu bo to uspelo.

Milan Natek

Spodnja Savinjska dolina

(Nekaj splošnih geografskih karakteristik)

Redko katera pokrajina v vzhodnem slovenskem predalpskem svetu se more ponašati s tolikšnimi svojstvenostmi, kot jih kaže geografija v (Spodnji) Savinjski dolini (SSD). Bogastvo pestre raznolikosti spodnje savinjske pokrajine je pač posledica spleta med razgibanim prirodnim okvirom, v katerem živi, raste in se razvija SSD, ter družbeno-ekonomskimi vplivi najrazličnejših dimenzij, jakosti in frekvenc. Zato je karakteristika svojstvenosti pokrajine izraz vzročne vzajemnosti med naravnimi in družbenimi faktorji, obenem pa tudi vzrok in posledica vseh mogočih nasprotij med družbenimi in prirodnimi činitelji, med katerimi se oblikujejo tudi vse „dimenzije“ kvantitativnih kot kvalitativnih značilnosti pojavov v pokrajini. Prikazati in spoznati zakonita zaporedja med pojavi v pokrajini (to je pokrajino v procesu), odkrivati in ugotavljati najrazličnejše funkcionalne zveze med posameznimi pojavi, ki so predmet geografskega proučevanja, pa je prav gotovo tudi ena izmed pglavitnih nalog geografije današnjega časa.

Številna geografska svojstva, ki nam opredeljujejo SSD, pričajo o izraziti prehodnosti te pokrajinske skupnosti. Učinki prehodnosti ozemlja iz alpskega visokogorskega sveta v konti-

entalnejši predel panonskega obrobja so izpričani s številnimi fizično kot družbeno geografskimi značilnostmi. Osredje SSD leži v prostrani terciarni obalpski tektonski udorini — v zahodnem predelu Celjske kotline, ki jo prekrivajo le nekaj metrov na debelo plasti Savinjskega proda, ki ga je odlagala od Letuša pa vse tja do Celja v obliki prostranega vršaja v višku würmske poledenitve ali celo še kasneje. To obsežno ocedno prodno akumulacijo je Savinja s svojimi pritoki razrezala v pleistocenski terasni sistem, ki pod Grižami že potone pod holocenskimi naplavinami. Sušno in prodno ravnico Savinjske doline, na katero je osredotočeno pglavitno kmetijstvo — do nadavnega, še predvsem kmečko gospodarstvo s hmeljarstvom v ospredju — omejuje na severu ter na zahodu, kjer se Celjska kotlina podaljšuje v dolino Bolske, pas vlažnejših travniških in nekdanj tudi pašniških površin. Te obrobne, ter po večini že tudi zatišne predele SSD so izoblikovali predvsem tisti potoki, ki prihajajo iz miocensko-pliocenskega lapornega ter ilovnatnega obrobja (Bolska, Konjščica, Trnavca in Trnava, Ložnica in Pirešica in tako naprej).

Severno obrobje zahodnega dela Celjske kotline sestavljajo terciarne gričevnate vzpetine, ki se